

Alavuden kaupunki

Tarkastuslautakunta 26.5.2023

Arviointikertomus 2022

www.alavus.fi

Sisälllys

PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO	3
1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA	4 - 8
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät	4
1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2023	4
1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta	5
1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi	7
2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN	
TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	8
3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN	
ARVIOINTI	8 - 14
3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu	8
3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	10
4. HENKILÖSTÖ	14
5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	15
6. TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	16
7. YHTEENVETO	16
8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA	
KEHITTÄMISSUOSITUKSISTA	17 - 21
8.1. Elinvoimapalvelut	17
8.2. Sivistyspalvelut	18
8.3. Tekniset palvelut	20
8.4. Ympäristöpalvelut	20
8.5. Muut havainnot kunnan hallinnosta	21
9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	21
ALLEKIRJOITUKSET	22

PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO

Hyvä lukija,

vuosi 2022 Alavuden kaupungissa on saatu nyt paketoitua arviointikertomuksen muotoon. Historiallisesti vuosi asettuu jatkumoon, jolloin parin poikkeusvuoden jälkeen olimme jo huokaisemassa, että paluu normaaliin on tapahtumassa. Pitelehän oluttani, sanoì universumi, ja niin Euroopassa alkoi hyökkäyssota. Sodan seurauksena horisontissa ilmestyi uusia uhkia, kun energia kallistui, inflaatio lähti nousuun ja korot nousivat voimakkaasti. Lisäksi miljoonat ukrainalaiset joutuivat pakenemaan kodeistaan, mikä tarkoitti sitä, että Alavudellakin oli vuonna 2022 enimmillään noin sata ukrainalaista tilapäisen suojelun perusteella.

Kriiseissä piilee aina kasvun mahdollisuus, ja niin on tapahtunut tässäkin. Tukala tilanne on pakottanut kunnat ryhtymään toimiin mm. energia-asioissa. Mikään nyt tehtävä työ ei mene hukkaan. Nyt on kuitenkin aika päivittää varautumissuunnitelmat vastaamaan modernin maailman uhkia, sillä emme enää voi luottaa siihen, että maailma olisi koskaan samanlainen, mihin olemme tottuneet.

Vaikka maailma ympärillämme kuohuu ja järkkyy, meidän tulee silti muistaa katsoa sitä, mikä on tärkeää täällä, tässä ja nyt. Tässä kohdassa nostan erityisesti esiin nuorison. Liian paljon on vallalla ilmapiiri, jossa lapset ovat tervetulleita, mutta teinejä katsotaan vinoon. Teiniväestö myös unohdetaan helposti, kun puhutaan lapsista ja perheistä. Haluan kuitenkin muistuttaa, että juuri teinit ja nuoret ovat niitä, joita kannattaisi kohdella kaikkein parhaiten: he ovat jo 5-10 vuoden aikajanalla tekemässä päätöstä siitä, mihin asettuvat ja missä alkavat perhettään kasvattaa. Silloin saattaa olla, että ratkaisevaksi tekijäksi nousee lämmin tunnemuisto: Alavudella minulle mahdollistettiin vapaa-ajan vietto kavereiden kanssa, Alavudella ääntäni kuultiin, Alavudella mopopoikakin oli tärkeä.

Hyvään kohteluun ja hyvinpitelyyn liittyen muistutan myös hyvästä ja asiallisesta käytöksestä, jonka tulisi lähteä luottamushenkilötasolta. Valtuustolla ja hallituksella on vielä ryhmäytymisessä ja yhteishengessä korjattavaa, ja kaveritaidoissa parantamista. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana haastan jokaisen luottamushenkilön kehumaan kaveria vuoden 2023 loppupuolikkaalla. Nähkääs kun suuri ei ole se, joka polkee muut jalkoihinsa, vaan se, joka nostaa muita ylemmäs.

Kiitän lämpimästi tarkastuslautakunnan jäseniä sitoutuneesta työskentelystä ja kallisarvoisinta aarrettani Annukkaa jälleen kerran kovasta panoksesta tarkastuslautakunnan sihteerinä.

Tahdon osoittaa kauniin kiitokseni myös kaikille luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja kaupungin työntekijöille.

Erinomaista kesää,

Niina Laitio

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2022

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tämä arviointikertomus koskee vuotta 2022. Arviointi toteutetaan kunnanhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti seuraten. Arviointikokouksissa on kuultu kaupungin palvelualueiden keskeisimpiä viranhaltijoita, virkajohtoa ja luottamushenkilöjohtoa. Kuulemiset ovat lautakunnalle tiedonkeräämisen keskeinen tapa. Arviointikertomukseen on koottu arviointikokousten ja tilinpäätösaineiston pohjalta keskeisimpiä havaintoja arviointivuodelta 2022.

Lisäksi hallintosäännön 76 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla. Alavuden kaupungin julkaistut sidonnaisuusilmoitukset ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa <https://www.alavus.fi/fi/kaupunki-ja-hallinto/paatoksenteko/sidonnaisuudet.html>

Sidonnaisuusrekisteriä pidetään ajan tasalla ja ilmoitusvelvollisen on tehtävä sidonnaisuuksien uudet ilmoitukset, muutokset ja täydennykset ilman viivytystä.

1.2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOONPANO VUONNA 2023

Alavuden kaupungin tarkastuslautakuntaan kuuluvat seuraavat jäsenet:

Varsinainen jäsen

Niina Laitio, puheenjohtaja
Jarmo Linna, varapuheenjohtaja
Jari Latvala
Antti Mäkelä
Tarja Ylimäki

Henkilökohtainen varajäsen

Katja Pasto
Irmeli Kukkola
Risto Lamminmäki
Jukka Ketola
Kaisa Javanainen

Sihteerinä on toiminut viestintäsihteeri Annukka Mäenpää.

1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2022 aikana kokoontunut 10 kertaa ja käsitellyt 33 pykälää. Alavuden kaupungin tulosryhmien toimintaa ja taloutta on arvioitu perehtymällä materiaaliin ja kuulemalla lautakunnan kokouksissa vastuuhenkilöitä. Vuoden 2022 tarkastuksen painopistealueena olivat hyvinvointi/elinvoimapaalvelut, hallinto- ja kehityspalvelut sekä ympäristöpalvelut. Tilikauden aikana seurattiin myös muiden toimielinten tavoitteiden toteutumista sekä kaupungin talousprosessia.

Vuosi 2022 oli kokouskäytänteiden suhteen paluuta vanhaan normaaliin; kokoukset on toteutettu pääosin läsnäolien. Kuitenkin kokouksiin on edelleen mahdollista osallistua myös etäyhteydellä ja tämä mahdollisuus on syytä säilyttää pysyvänä käytäntönä. Tarkastuslautakunnan kokouksiin osallistutaan hyvin ja lautakunnan asenne on kehittävä ja keskusteleva.

Tarkastuslautakunnalla on toimintavuoden aikana ollut yhteiskeskustelutilaisuuksia kaupunginjohtajan, kaupunginhallituksen ja -valtuuston puheenjohtajien sekä lautakuntien puheenjohtajien kanssa. Nämä jo tavaksi tulleet yhteiskeskustelut ovat erinomainen keino lisätä vuorovaikutusta eri tahojen välillä.

Vuosi 2022 oli valtakunnallisestikin historiallinen toimintavuosi, kun kunnissa vuoden aikana valmistauduttiin monin tavoin sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtymiseen hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023 alkaen. Syksyllä tultiin myös erään aikakauden päätökseen, kun Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystayhtymä Kuus-SoTe päätettiin purkaa omistajakuntien yhteisellä päätöksellä. Eri muodoissa toiminut seudullinen yhteistyö päättyi, kun tehtävät siirtyivät maakunnallisen hyvinvointialueen tehtäväksi.

Vuotta 2022 leimasi monenlaiset haasteet; Ukrainan sota, energiakriisi, kustannusten nousu ja rahastojen heikko kehitys. Uutena tehtävänä kaupungille tuli vuoden aikana Ukrainasta sotaa paenneiden asumisen ja palveluiden järjesteleminen ensimmäistä kertaa käyttöön otetun tilapäisen suojelun direktiivin nojalla. Järjestelyt ovat koskeneet kaupungin monen eri palvelualueen henkilöstöä ja työ on ollut vaativaa, mutta myös palkitsevaa.

Kokouksia on ollut seuraavasti ja kuultavina ovat olleet:

14.1.2022

Alavuden kaupunginjohtaja Liisa Heinämäen kuuleminen ja lautakuntien puheenjohtajien ja tarkastuslautakunnan yhteiskeskustelutilaisuus. Lisäksi sovittiin tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelmasta ja kevään kokousaikataulusta.

11.2.2022

Katsaus elinvoimapaalveluihin ja Alavuden Kehitys Oy:n toimintaan, elinvoimajohtaja ja toimitusjohtaja Ulla Koivisto.

15.3.2022

Katsaus ympäristöpalveluiden ajankohtaisiin asioihin, maankäyttöjohtaja Kimmo Toivola. Tilinpäätöksen 2021 valmistelutilanne, talouspäällikkö Tarja Tohni.

8.4.2022

Arviointikertomuksen 2021 laadinnan aloittaminen.

6.5.2022

Tarkastuslautakunta jatkoi arviointikertomuksen 2021 työstämistä.

20.5.2022

Tilintarkastaja Esko Säilä, selvitys tilivuoden tarkastuksesta, loppuraportti ja tilintarkastuskertomus tilivuoden 2021 tilintarkastuksesta. Tilinpäätös 2021. Arviointikertomuksen 2021 allekirjoittaminen ja antaminen.

16.9.2022

Katsaus Alavuden Vuokra-asunnot Oy:n toimintaan, toimitusjohtaja Riitta Jaskari. Katsaus Alavuden kaupungin työhyvinvointiryhmän toimintaan, hallintojohtaja Sari Helander. Vastaukset arviointikertomuksesta 2021 sekä arviointisuunnitelma syksylle 2022.

21.10.2022

Katsaus kaupungin valmiussuunnitteluun, tekninen johtaja Timo Myllymäki. Vuoden 2022 sidonnaisuusilmoitukset.

18.11.2022

Katsaus Alavuden kaupungin nuorisopalveluihin, paikalla kaupungin nuorisopalveluiden henkilöstöä ja nuorisovaltuuston jäseniä. Tilintarkastajan arviointisuunnitelma tilivuodelle 2022.

9.12.2022

Katsaus Alavuden kaupungin vuoteen 2022 ja näkemyksiä tulevasta, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Toni Juurakko. Esittäytyminen ja kuulumisia nykyisistä ja tulevista hankkeista, Kuuden tähden reitistö -hankkeiden kokonaisuuden projektipäällikkö ja hankekoordinaattori Emilia Etula. Arviointisuunnitelman täydentäminen alkuvuodelle 2023.

Lautakunnan jäsenten erityinen seurantavastuu palvelualueista on jaettu seuraavasti:

- **Hallinto- ja kehityspalvelut:** Niina Laitio ja Jarmo Linna
- **Elinvoimapalvelut:** Tarja Ylimäki ja Antti Mäkelä
- **Sivistyspalvelut:** Niina Laitio ja Antti Mäkelä
- **Tekniset palvelut:** Jarmo Linna ja Jari Latvala
- **Ympäristöpalvelut:** Tarja Ylimäki ja Jari Latvala

Työnjakonsa mukaisesti lautakunnan jäsenet ovat seuranneet palveluryhmien toimintaa tutustumalla lautakuntien pöytäkirjoihin ja niiden liitteisiin. Tarkastuslautakunnan jäsenillä on ollut mahdollisuus raportoida toimielinten päätöksiin liittyvistä havainnoistaan lautakunnan kokouksissa. Arvioinnin pohjana ovat olleet myös tilintarkastajan kokouksissa antamat selvitykset.

Tarkastuslautakunta on myös perehtynyt tilinpäätökseen 2022 muun muassa kuulemalla kaupungin talousjohtajaa. Tilinpäätös on huolellisesti laadittu ja tarjoaa kattavasti tietoa eri palvelualueiden taloudesta, tuloksesta ja toiminnasta.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat yhdessä laatineet arviointikertomuksen vuodelta 2022. Tarkastuslautakunnan jäsen on esteellinen arvioimaan toimintaa, jonka päätöksentekoon osallistuu itse. Sivistyslautakunnan jäsen Jarmo Linna ei ole osallistunut sivistyslautakunnan alaisen toiminnan arviointiin.

Tarkastuslautakunta Alavus Fasadin neljännen kerroksen kokoushuoneessa 12.5.2023, vasemmalta oikealle: jäsen Antti Mäkelä, varapuheenjohtaja Jarmo Linna, puheenjohtaja Niina Laitio, jäsen Tarja Ylimäki ja sihteeri Annukka Mäenpää. Kuvasta puuttuu jäsen Jari Latvala.

1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä vuonna 2022 toimi KPMG Oy Ab, jonka toimikausi päättyy vuoden 2022 tilikauden lopputarkastukseen. Tarkastuslautakunta kilpailutti kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tilintarkastuksen keväällä 2023 ja valmisti valtuustolle esitaksen tilintarkastajan valinnasta.

Tilikauden 2022 tilintarkastukseen ovat osallistuneet vastuunalainen tilintarkastaja JHT, HT Esko Säilä sekä lisäksi Marjo-Riia Valsberg, Johanna Hautala, Heli Korpiemi ja Niko Mäki-Kahma.

KPMG Oy Ab on tarkastanut myös kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden tilinpäätökset 2022.

Tilintarkastaja esitteli kokouksessa 18.11.2022 tarkastuksen painopistealueet ja tarkastuksen laajuuden.

Tilintarkastaja on mahdollisuuksien mukaan osallistunut tarkastuslautakunnan kokouksiin ja raportoinut tarkastuslautakunnalle tilikautta koskevista asioista. Loppuraportin vuoden 2022 tarkastuksesta sekä tilintarkastuskertomuksen tilintarkastaja antoi 26.5.2023.

2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Kuntalain 121§:n mukaan tarkastuslautakunnan on arvioitava valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 13.6.2022 merkinnyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2021 tiedoksi ja huomioitavaksi päätöksenteon valmistelussa. Tarkastuslautakunta oli esittänyt arviointikertomuksessa vahvennettuja havaintoja, joihin pyydettiin toimialoilta kommentteja ja toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävään valtuuston kokoukseen, ja sen jälkeen tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena uutta käytäntöä, jossa kaupunginjohtaja kommentoi lyhyesti arviointikertomuksessa esitettyjä havaintoja välittömästi valtuuston kokouksessa, jossa arviointikertomus esitellään. Tämä vahvistaa dialogisuutta ja notkeuttaa työskentelyä.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 5.9.2022 saanut selvityksen vuoden 2021 arviointikertomuksessa esiin nostetuista havainnoista. Tarkastuslautakunta totesi selvityksen annetuksi ja hyväksytyksi kokouksessaan 16.9.2022. Selvityksessä annettiin tarkastuslautakunnan havaintoihin kattavat vastaukset, joista ilmeni, että monien havainnoitujen asioiden parissa on jo tehty tai tullaan tekemään toimenpiteitä. Tarkastuslautakunta on mielissään, että arvioinnissa esitettyihin havaintoihin on perehdytty ja nähdään, että ne on tarkoitettu kaupungin kehittämiseksi.

3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu

Vuodesta 2022 voidaan todeta, että tilikausi 2022 oli kaupungin talouden kannalta vaikea. Toiminta ja talous pysyivät hyvin suunnitellussa, mutta talouden negatiiviseen kehitykseen vaikuttivat monet yleismaailmalliset vaikeudet, joihin emme itse pystyneet vaikuttamaan. Kaikesta huolimatta kuntalaisten palvelut pystyttiin hyvin turvaamaan.

Kuntataloudessa yleisesti Suomen kuntien vuosikate heikkeni hieman vajaat 0,30 miljardia euroa vuodesta 2021. Vuosikate asukasta kohden oli kunnissa kuitenkin poikkeuksellisen hyvä (634 €/ asukas), mutta Alavudella se laski edellisvuodesta ollen 215 €/ asukas. Kuntien verotulot kasvoivat yli 5 prosenttia; Alavudella kasvua oli 2,5 %. Valtionosuudet Alavudella kasvoivat 7,0 %. Kuntien toimintakate heikkeni, koska toimintakuluissa oli selvää kasvua ja toimintatuotot vähenivät. Tilikausi oli negatiivinen 93 kunnassa, kun vuonna 2021 tulos oli negatiivinen 60 kunnassa.

Alavuden kaupungin tuloslaskelman vuosikate vuonna 2022 oli noin 2,4 miljoonaa euroa, joka on noin 1 052 tuhatta euroa heikompi kuin vuonna 2021. Poistojen ja arvonalentumisten, -4,4 miljoonaa euroa, jälkeen tulos muodostui noin kaksi miljoonaa euroa euroa alijäämäiseksi. Tulos on kuitenkin 1,5 miljoonaa euroa parempi kuin korjattu talousarvio ja vain 0,7 miljoonaa euroa heikompi kuin alkuperäinen talousarvio.

Tulosta heikensi erityisesti sote-kuntayhtymä Kuusson vuoden 2022 alijäämä, joka jouduttiin kattamaan kokonaisuudessaan, koska hyvinvointialueet aloittivat 1.1.2023. Tästä kertyi Alavudelle noin yhden miljoonan euron verran lisäkustannusta. Lisäksi jouduttiin tekemään reilun 1,6 miljoonan euron sijoitusvarallisuuden kirjanpidollinen arvonalennuskirjaus johtuen rahoitusmarkkinan suurista heilahteluista.

Verotulot Alavudella olivat noin 37,8 miljoonaa euroa ja valtionosuudet noin 45 miljoonaa euroa. Verorahoitusta kertyi yhteensä noin 3,9 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Keskeinen tekijä vahvojen verotilistysten taustalla oli hyvä työllisyyskehitys. Verotulot kasvoivat niin kunnallisveron, yhteisöveron kuin kiinteistöveron osalta.

Rahoitustuottojen- ja kulujen toteuma oli 941 000 euroa negatiivinen. Suurimpana syynä tähän oli rahoitusmarkkinatilanteesta johtuva sijoitussalkun kirjanpidollinen arvonalennuskirjaus reilut 1,6 miljoonaa euroa.

Kun tilikauden alijäämä, noin kaksi miljoonaa euroa siirrettiin kaupungin taseen omaan pääomaan edellisten tilikausien yli-/alijäämätalille, on kaupungilla kertynyttä ylijäämää vuoden 2022 tilinpäätöksen jälkeen vielä noin 17 miljoonaa euroa. Lähtötilanteesta ei ole luvassa helpotusta taloustilanteeseen ja Talousarvion suunnitelmavuodet ennakoivat kuitenkin alijäämäisiä vuosia myös jatkossa ja tarkastuslautakunta onkin huolissaan alijäämäisistä talousarviovuosista ja kaupungin velkaantumisesta.

Tarkasteluvuosi 2022 on viimeinen, jossa sosiaali- ja terveystoimet ovat vielä osa kaupungin toimintaa ja budjettia. Ensi vuonna tilanne on jo toinen, kun kaikki toiminta on siirtynyt hyvinvointialueelle. Tulevina vuosina talous on siis tältä osin ennakoitavampaa, kun hyvinvointialueet vastaavat sote-toimien kustannuksista. Samalla valtaosa kaupungin verotuloista ja valtionosuuksista on siirretty hyvinvointialueiden rahoitukseen. Olemme siis toiminnan ja talouden seurannan osalta uuden edessä. Valtionosuudet, joita tulemme saamaan ovat epäselvät ja uhkakuvia on ilmassa.

Tilinpäätösvuonna 2022 Alavuden kaupungin ulkoiset toimintatulot olivat noin 11 miljoonaa euroa, joka on noin 2,6 miljoonaa euroa edellisvuotta vähemmän. Pääosin tämän aiheutti lomituksen tuottojen poistuminen. Toimintatuottoihin sisältyy saatuja korona-avustuksia noin 1,1 miljoonaa euroa. Ulkoiset toimintamenot olivat noin 90,8 miljoonaa euroa. Menojen kasvu oli 0,3 %, lomituksen kulujen poistumisen huomioiden menojen kasvu on 2,8 %.

Tarkastuslautakunta kantaa huolta toimintakatteen kehityksestä ja kaupungin tulorahoituksen riittävydestä. Vuonna 2022 toimintakate oli noin -79,6 miljoonaa euroa, joka on noin 2,9 miljoonaa euroa edellisvuotta heikompi. Keskimäärin Suomen kunnissa toimintakulut kasvoivat 4,2 % ja vuosikate heikkeni 7,7 %.

Vuosikate kertoo, kuinka paljon tulorahoituksesta jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanhennyksiin. Vuosikate kuvaa siis kaupungin tulorahoituksen riittävyyttä. Mikäli vuosikate on vähintään poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus voidaan nähdä olevan riittävällä tasolla. Ja tällöin oletuksena on että keskimääräinen investointitaso vastaisi poistoja. Alavuden osalta tulorahoitus toteutui tilivuotena alijäämäisenä. Alavuden vuosikate vuonna 2022 oli noin 2,4 miljoonaa euroa eli noin miljoona euroa (-30,6 %) heikompi kuin vuonna 2021.

Vuonna 2022 Alavuden vuosikate prosenttia poistoista -tunnusluku laski edelleen ja oli nyt 53,8. Luku jää huomattavasti koko maan viime vuoden keskiarvon alapuolelle.

Tilikauden 2022 nettoinvestoinnit olivat noin 9,5 miljoonaa euroa. Suurimmat investointimenot kohdistuivat jätevedenpuhdistamon saneeraukseen, Kunto-Lutran peruskorjaukseen ja päiväkoti Tervanallen laajennukseen.

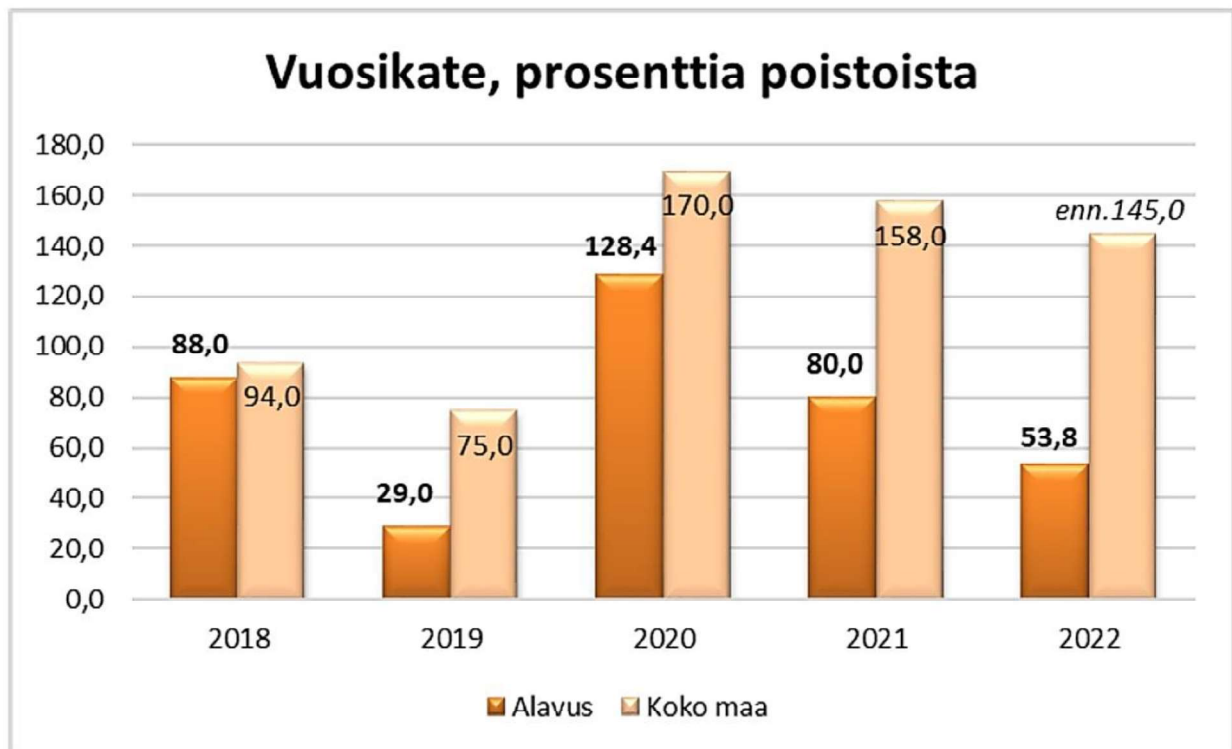
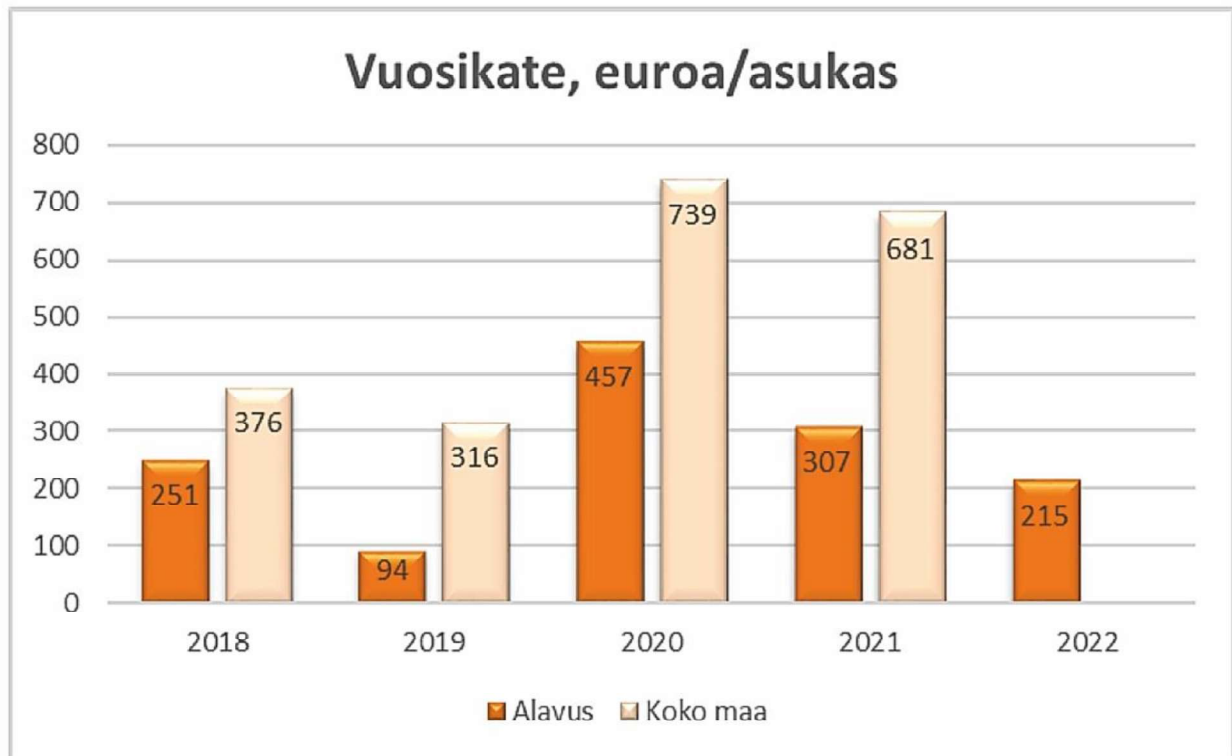
Alavudella toiminnan ja investointien rahavirta on viime vuosina ollut pääsääntöisesti negatiivinen, joten lainarahalla joudutaan suurilta osin investoinnit tekemään ja se on aiheuttanut lainakannan jatkuvan nousun. Talousarviolainoja nostettiin 10,7 miljoonaa euroa, pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin noin 4,8 miljoonalla eurolla ja lyhytaikaisia lainoja 2 miljoonalla eurolla. Lyhytaikaisia lainoja ei tilinpäätöshetkellä ollut. Pitkäaikaisien lainojen määrä kasvoi 5,9 miljoonalla eurolla. Lainat asukasta kohden vuonna 2022 olivat 5 081 euroa. Vuoden 2022 tilinpäätösennusteen mukaan koko maan lainakanta/ asukas on 3 363 €.

Investointitarpeita on myös tulevaisuudessa; korjausvelkaa ei saa päästää syntymään ja laadukkaiden palvelujen tarjoaminen kuntalaisille vaatii panostuksia. Tulevat investoinnit vaativat huolellista suunnittelua ja investointitaso tulee mitoittaa mahdollisimman hyvin taloudellisesti kestävälle tasolle.

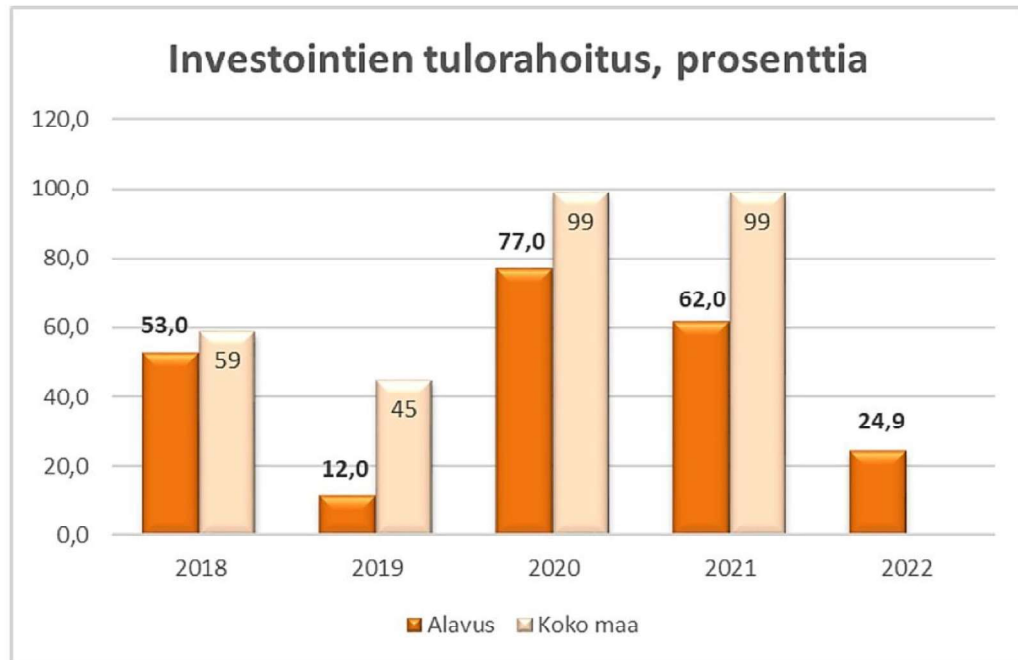
3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Alavuden kaupungin tuloslaskelman vuosikate vuonna 2022 oli noin 2,4 miljoonaa euroa. Tunnusluku vuosikate, prosenttia poistoista on 53,8 %. Tunnusluvun arvon ollessa sata oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Seuraavalla sivulla oleva kuvio näyttää, miten vuosikate poistoista -tunnusluvussa Alavus on jäänyt reippaasti muiden Suomen kuntien alle jo useampana vuonna. Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä.

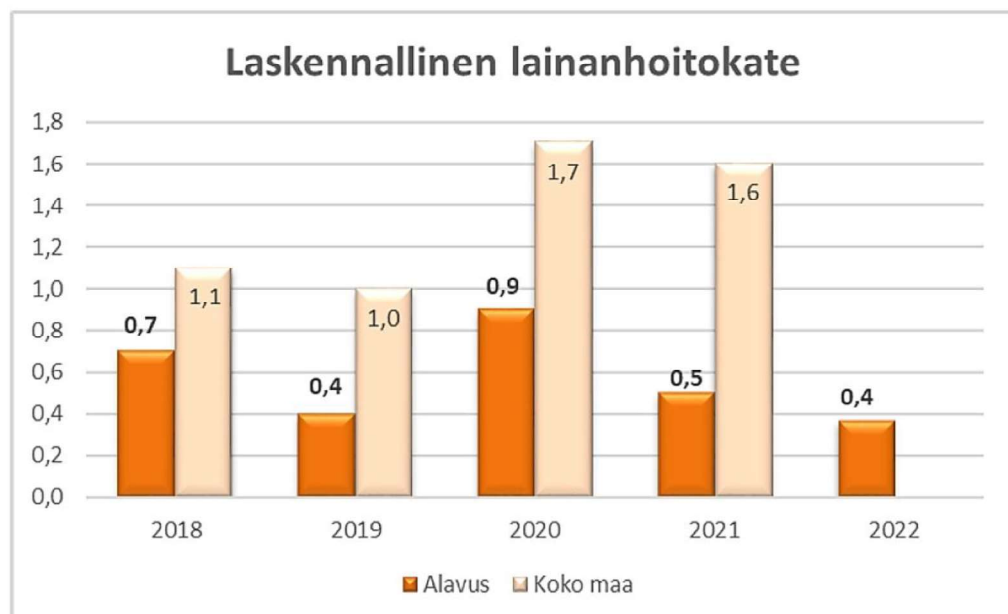

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella, eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Alavudella luku laski edelleen huomattavasti ja oli nyt 24,9 %, joten lainarahalla rahoitettavaksi on vuonna 2022 jäänyt 75,1 % investoinneista.

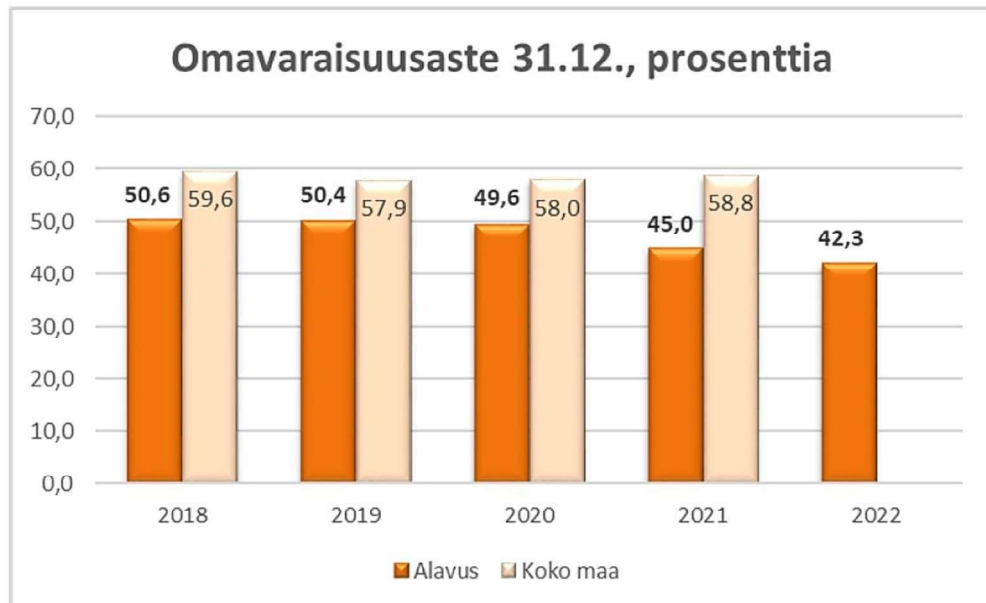

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Alavuden kaupungin lainanhoitokate vuonna 2022 oli 0,4. Lainanhoitokatteen paraneminen vaatii vuosikatteen kasvattamista ja/ tai lainan vuosittaisten lyhennysten vähenemistä.

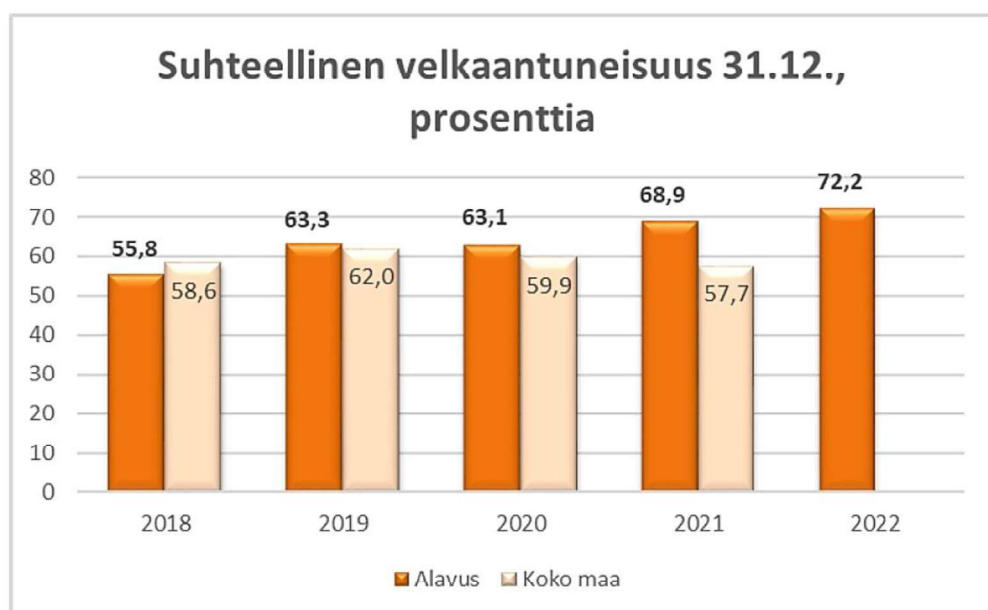

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä uusista sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta, 50 %:n ja sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee jo merkittävän suurta velkarasitetta. Alavuden omavaraisuusaste on viime vuosina koko ajan laskenut ja on nyt 42,3 %.

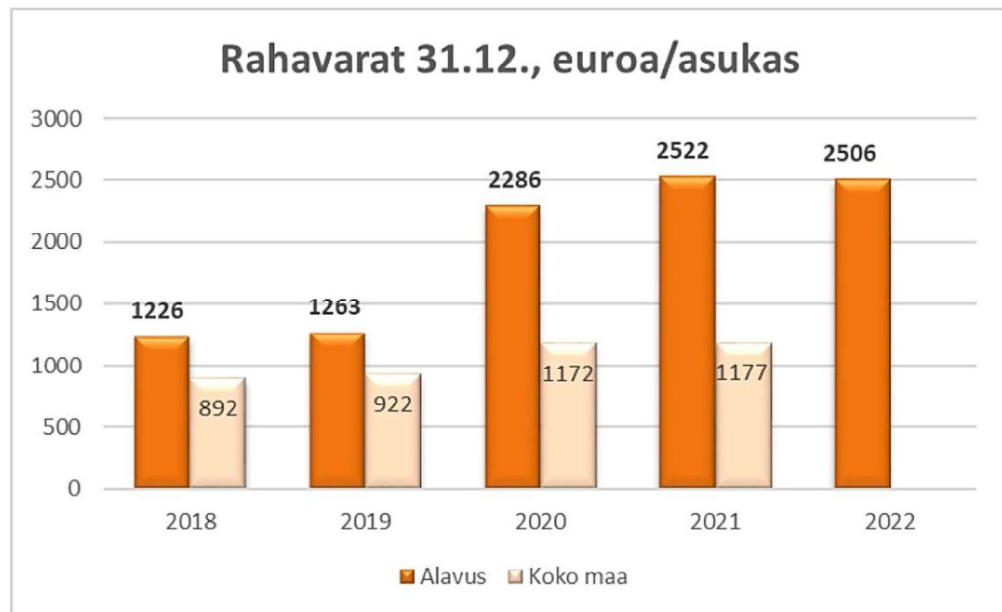

Valitettavasti Alavuden kaupungin talouden kestävyys heikentymisestä laskeneen omavaraisuusasteen lisäksi kertoo myös suhteellisen velkaantuneisuuden lisääntyminen.

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on Alavudella 72,2 % %, kun koko maan tunnusluku oli 57,7 % vuonna 2021.

Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Alavudella rahavarat ovat yli koko maan keskitasoa. Sijoitussalkut tuovat turvaa rahoitusinstrumenttina ja toivotaan, että sijoitussalkun vuoden 2022 arvonnalennuskirjaus korjaantuu markkinoiden palautuessa.

4. HENKILÖSTÖ

Tarkastuslautakunta on toimintakautensa ajan antanut erityistä huomiota työhyvinvoinnille ja siksi onkin erinomaista, että kaupungin työhyvinvointiryhmä on aloittanut toimintansa. Tarkastuslautakunta jää mielenkiinnolla seuraamaan työryhmän työn vaikutuksia ja tuloksia.

Kaupungin henkilöstöohjelma 2022-2025 hyväksyttiin alkuvuodesta ja sen perusajatuksena on, että osaava, hyvinvoiva ja sitoutunut henkilöstö tuottaa hyviä palveluja asukkaille ja kilpailukykyä Alavuden kaupungille. Henkilöstöohjelma tukee ja ohjaa johtamista ja esimiestyötä koko kaupunkikonsernissa. Ohjelman toteutumisesta vastaa koko kaupunkiorganisaatio. Henkilöstöohjelman tavoitteiden ja kehittämistoimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan muun muassa vuosittain laadittavassa henkilöstökertomuksessa.

Haasteita kaupunkiorganisaatiossa aiheuttaa varmasti edelleen kovin hajallaan oleva henkilöstö. Työssä jaksamiselle ja työhyvinvoinnille tärkeitä asioita ovat työkaverit, kollegoiden tuki ja yhteishenki. Kun työyhteisö on hajaantunut eri paikkoihin, voi hyvän työilmapiirin ja yhteishengen luominen sekä ylläpitäminen olla haasteellista. Hyvä yhteishenki heijastuu aina työn tuloksiin ja on tärkeä kriteeri myös työnhakijoilla.

Vuoden 2022 henkilöstöraportin mukaan Alavuden kaupungilla oli 592 työntekijää, joista 90 henkilöä on yli 60-vuotiaita. Vuonna 2022 eläkkeelle siirtyi 12 henkilöä ja eläköityneiden keski-ikä oli 64 vuotta 1 kuukausi. Henkilöstön keski-ikä oli 47 vuotta 3 kuukautta. Vuonna 2021 koko kunta-alan henkilöstön keski-ikä oli 45,5 vuotta ja meillä 46 vuotta 2 kuukautta.

Kaupungin palvelujen tuottamiseen käytettiin 570 henkilötyövuotta vuonna 2022.

Hallinto- ja talouspalveluissa henkilöstömäärä on vähentynyt peräti kolmasosaan vuoden 2021 määrästä. Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa tarkempi selvitys määrän vähenemisestä. Mitä syitä suhteellisen isolle henkilömäärän muutokselle on?

Henkilöstöraportin mukaan sivistyspalveluissa 22 henkilön tehtävän hoidon järjestely on kesken. Tarkastuslautakunta kysyy, mitä tämä käytännössä tarkoittaa?

Vuonna 2022 Alavudella oli useita koronan ja muiden infektiosairauksien tartunta-aaltoja etenkin alkua- ja loppuvuodesta. Sairauspoissaolot lisääntyivät kaikilla toimialoilla ja kokonaismäärältään huomattavasti verrattuna edellisvuosiin; lisäystä oli peräti 1 425 kalenteripäivää. Tämä lisäsi sijaisten tarvetta ja aiheutti henkilöstölle epävarmuutta työtehtäviin ja -oloihin.

Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota sairauspoissaolojen kehityssuuntaan, jotta kehitys saadaan käännettyä laskuun. Henkilöstössä täytyisi löytyä sellainen tasapaino, että se henkilöstö mitä on, jaksaa työssään eikä käy niin, että väen eläköitymisestä säästyvä palkka siirtyy olemassaolevan henkilöstön sairauspoissaolojen kuluiksi.

Vuonna 2022 alettiin myöntää 14-vuotiaille Tutustu työelämään ja tienaa -kesätyöjaksoja. Tarkastuslautakunta pitää tätä täysin oikeana suuntana, sillä on äärimmäisen tärkeää, että nuoret saavat mahdollisuuden kartuttaa kokemusta työelämästä mahdollisimman aikaisin. Ensimmäiset kokemukset työelämästä antavat nuorelle tärkeää tietoa paitsi erilaisista ammateista myös omista vahvuuksista. Kun työvoimapula uhkaa lähes joka alaa, on jokainen nuori ja hyvät kokemukset työpaikasta äärimmäisen tärkeitä.

Merkittävä muutos kaupungin henkilöstössä tapahtui vuodenvaihteessa, kun Alavuden kaupungin henkilöstöstä hyvinvointialueelle siirtyi ruokapalvelutyöntekijöitä, laitoshuoltajia ja kuraattorit yhteensä 28 henkilöä. Lisäksi liikkeenluovutuksella siirtyi Alavuden kaupungin palveluksesta työvapaalla olevat Kuusiolinna Terveys Oy:n työntekijät yhteensä 19 henkilöä. Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystyöntekijöiden purkautuessa Alavuden pääterveysasema siirtyi Alavuden kaupungin omistukseen ja kiinteistöhuolto kuuluu Alavuden kaupungin tehtäviin. Kiinteistöhoitajat (4 henkilöä) siirtyivät Alavuden kaupungin palvelukseen 1.1.2023. Vuoden 2022 aikana käynnistettiin tehtävä- ja henkilöstösiirtojen valmistelut myös etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan osalta. Henkilöstö (yhteensä 5,5 htv) siirtyi Kuusiosotelta liikkeenluovutuksella Alavuden kaupungin palvelukseen 1.1.2023.

5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Uuden kuntalain mukaan kunnan taloudellisen aseman tarkastelu tapahtuu hyvin pitkälle kuntakonsernin lukujen perusteella. Myös Alavuden kaupungin palveluista suuren osan tuottavat tytäryhtiöt.

Konsernin tilikauden tulos muodostui noin 1,7 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Alavuden kaupunkikonserniin yhdisteltävät tytäryhtiöt sekä kuntayhtymät heikensivät tulosta alijäämäisillä tilinpäätöksillään. Sen sijaan yhdisteltyjen osakkuusyhteisöjen tilinpäätösten tulokset yhteen laskettuina paransivat tulosta.

Kaupunkikonsernin taseen kertynyt ylijäämä on edelleen runsaat 23 miljoonaa euroa (2 084 €/ asukas).

Konsernin lainakanta nousi jonkin verran ja on nyt noin 89,9 miljoonaa euroa eli 8 100 euroa asukasta kohti, mikä on hieman yli koko maan vuoden 2021 keskiarvon.

Konsernitasolla suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku on 65,2 %. Omavaraisuusaste laski edellisvuodesta ja on nyt 34,1 %, joka on selvästi alle tavoitearvon, joka on vähintään 50 %. Myös koko maan omavaraisuusaste oli vuonna 2021 alle tavoitearvon.

Vuosikate poistoista –tunnusluku laski merkittävästi ja on nyt 79,9 %. Tunnusluvun arvon tulisi olla sata, jotta konsernin tulorahoitusta voitaisiin pitää riittävänä.

6. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tilikauden alijäämä, -2 050 869,55 euroa, oli 689 744 euroa alkuperäistä ja 1 504 456 euroa lopullista talousarviota parempi tulos. Ero talousarvioon johtui lähinnä budjetoitua paremmasta vero- ja valtionosuuskertymästä.

Esitystä talouden tasapainottamiseen ei tarvitse laatia, koska taseessa on aikaisemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää tilikauden ylijäämäkirjauksen jälkeen vielä 17,0 miljoonaa euroa.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, joka kertoo kuinka paljon käyttötuloista joudutaan käyttämään velkojen maksuun, on noussut 65,2 prosenttiin ja omavaraisuusaste on laskenut 34,1 prosenttiin.

Sekä kaupungin virkamiesten että päättäjien on jatkettava talouden seuraamista ja toteutumista systemaattisesti toimi-loilla, johtoryhmässä, lautakunnissa ja kaupunginhallituksessa sekä kvarttaaleittain osavuositilauksien myötä valtuustossa. Talouden ohjaukseen tarvitaan nyt vahvaa strategista otetta, ohjauksen terävöittämistä ja sovitussa tasapainottamistoimissa pysymistä. Vuosikatteen saaminen pysyvästi riittävälle tasolle on keskeinen tavoite.

Tarkastuslautakunta suosittaa yhteisen talouteen liittyvän seminaarin järjestämistä. Pitkän tähtäimen tasapainottamistyöhön olisi hyvä koota isommalta porukalta ehdotuksia keinoista talouden tasapainottamiseksi, arvioida niiden riittävyyttä ja vaikutuksia. Esimerkiksi yhden päivän seminaariin onnistuisi työssäkäyvienkin järjestää osallistuminen.

7. YHTEENVETO

Tilikauden alijäämäsumma oli kaikkiaan noin kaksi miljoonaa euroa. Harmillista oli, että vielä viimeisenä kuntien sote-vuonna täytyi käyttää noin miljoona euroa ennakoitua enemmän sote-kustannuksiin eikä alijäämää voitu tasapainottaa kuten normaalivuosina. Tarkastuslautakunta toivoo hyvinvointialueuudistuksen jälkeisen kaupungin uuden organisaatorakenteen mahdollistavan kustannusten nousun paremman ennustettavuuden, joka tarjoaisi enemmän keinoja talouden pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Kaupungin toiminta ja talous pysyivät tilikaudella pääosin hyvin suunnitellussa linjassa lukuun ottamatta energian hinnan vaikutusta ja yleistä hintojen nousua joiltain osin; henkilöstö onnistui hyvin, vaikka vuoden aikava vallitsi haastava toimintaympäristö.

Alavuden kaupungin tulovirrasta merkittävä osa muodostuu verotuloista, joten kaupungin väestönkasvulla ja yritysten toimintaedellytyksillä on suuri merkitys tulevienkin vuosien rahoituspohjan kannalta.

Alavuden väkiluku vuoden 2022 lopussa oli ennakkotiedon mukaan 11 109, joten laskua väkiluvussa oli edellisvuoteen 88 henkilöä. Suunta on edelleen laskeva, mutta ei enää niin jyrkästi.

Työllisyys Alavudella on hyvä; työttömyysaste vuoden 2022 lopussa oli 6,6 %, mikä ei oikeastaan alempi enää voi ollakaan.

Väestön ikääntymisen kiihtyminen ja syntyvyyden lasku sekä muuttotappio on muuttanut koko Etelä-Pohjanmaan elinvoiman kehitystä työvoiman ja väestönkehityksen suhteen heikompaan suuntaan. Työllisyyspotentiaalia ei ole varaa hukata; lisäpanostuksia koulutukseen tarvitaan siten, että ne vastaavat elinkeinoelämän tarpeisiin. Tarvitaan työllisyyttä ja tuottavuutta.

Alavudella on paljon positiivisia näkymiä; työllisyysaste on jo vuosia ollut maan parhaita, ja verotuotot ovat säilyneet vaikeina vuosinakin hyvällä tasolla. Syntyvyys on pysynyt kohtuullisena, lukuun ottamatta vuoden 2022 kansallista matalan syntyvyyden vuotta. Muuttoliike sekä maan sisältä että ulkopuolelta on hieman vilkastunut, ja monilla yrityksillä näkymät ovat kaikesta huolimatta hyvät. Kaupungin tulee aktiivisesti seurata yritysten toimintamahdollisuuksia ja tukea yrityksiä niiden pyrkimyksissä. Yritykset luovat elinvoimaa ja hyvinvointia kuntaan.

Alavuden kaupungin viestintä on lisännyt viime vuoden aikana hyvin sometiedotusta, jota tehdään monipuolisesti tuoden esiin myös Alavuden kolmannen sektorin toimijoita. Tarkastuslautakunta kannustaa edelleen jatkamaan pitkäjänteistä työtä monikanavaisen näkyvyyden ja positiivisen kuntakuvan eteen.

8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA KEHITTÄMIS- SUOSITUKSISTA

8.1. Elinvoimapalvelut:

Elinvoimapalvelut muodostuu liikunta-, kulttuuri ja kirjastopalveluista sekä elinkeino- ja työllisyyspalveluista sekä asumisen palveluista. Näin ollen palvelualue on hyvin laaja ja läpäisee koko kaupunkiorganisaation. Tarkastuslautakunta huomioi jo edellisessä arviointikertomuksessaan elinvoimalautakunnan melko vähäisen päätösvallan ja tahtoo nyt kiinnittää siihen lisää huomiota.

Tarkastuslautakunnan mielestä tulisi nopeasti tehdä huolellinen pohdinta siitä, tehdäänkö hallintosääntöön muutoksia lautakunnan painoarvon ja päätösvallan lisäämiseksi vai lakkautetaanko lautakunta kokonaan seuraavalle valtuustokaudelle tultaessa. Lautakunta ilman päätösvaltaa on neuvosto.

Suurin yksittäinen asia ja puheenaihe elinvoimapalveluissa vuonna 2022 oli Kunto-Lutran remontti, joka pääsi kunnolla vauhtiin keväällä 2022. Remontti on ollut kuntalaisten keskuudessa suosittu puheenaihe ja kirvoittanut mielipiteitä myös sosiaalisessa mediassa. Keskustelun intensiivisyys osoittaa ja alleviivaa sitä, miten tärkeästä ja laajaa joukkoa koskettavasta asiasta on kyse. Kunto-Lutran merkitys niin yksittäisille kuntalaisille kuin urheiluseuroillekin on valtava.

Tarkastuslautakunta on huomionut, että liikuntapalveluissa on tehty hyvää työtä väistötilojen löytymisessä ja saamisessa toimiviksi. Myös liikuntapalveluiden runsas tarjonta ohjatuissa ryhmissä ansaitsee kiitokset.

Kirjastopalveluista merkittävä asia on ollut omatoimikirjasto, joka palvelee paremmin kuntalaisia, joille kirjasto on saavutettavissa vain viikonloppuisin, varhaisina aamuina tai myöhäisinä iltoina.

Kulttuuritarjonta Alavudella on lisääntynyt; positiivista on, että myös uusia yrittäjiä on aloittanut alalla. Kansalaisopistossa on paljon kursseja monista eri aiheista, liikuntatarjontaa on eri ikäryhmille jne.

Kulttuurin ja liikunnan aloilla toiminta ylipäättään näyttäytyy vireänä ja tarjontaa on runsaasti. Näillä aloilla on Alavudella aina osattu, mutta osaamisen ja tekemisen julki tuominen tahtoo ikävällä tavalla kilpistyä harvalukuisten, mutta äänekkäiden kritikoiden ottaessa tilan mielipiteilleen. Kulttuuri ja liikunta ovat veto- ja pitovoimatekijöinä yliverkaisia, sillä ne tuottavat tyytyväisiä, henkisesti ja fyysisesti hyvinvoivia kuntalaisia. Niiden tarkasteleminen vain talouden lukemien kautta on älyllisesti epärehellistä, koska kulttuuriin ja liikuntaan sijoitettu raha ei palaudu sinne takaisin vaan näyttäytyy useilla muilla alueilla.

Tarkastuslautakunta arvostaa Alavuden kaupungin sponsorointikäytäntöä nuorten urheilijoiden tukemiseksi. Sponsorointi on merkityksellistä nuoren kannalta ja myös tärkeä osa kaupunkimarkkinointia.

Työllisyyspalveluissa vuosi 2022 oli ensimmäinen kokonainen työllisyyden kuntakokeilussa. Kokeilu loppuu alkukesällä 2023, tarkastuslautakuntaa kiinnostaa onko sen pohjalta tulossa muuta ja miten kunnassa valmistaudutaan TE-palveluiden kuntiin siirtymiseen?

Alavuden Vuokra-asunnot Oy (jäljempänä Avas-kodit) on nostanut profiiliaan ja kehittänyt toimintaansa voimakkaasti. Asukkaiden osallisuutta on lisätty ja näkyvyyttä on haettu. Avas-kodit panostaa voimakkaasti asukkaiden viihtyvyyteen ja henkilöstön hyvinvointiin. Toiminta näyttäytyy dynaamisena, kehittäväenä ja uutta luovana samalla, kun asuntoja kehitetään ja perusparannetaan.

Hanketoiminta vaikuttaa toisinaan saavan osakseen tarpeetonta, kohtuutonta kritiikkiä. Tarkastuslautakunta näkee vireän hanketoiminnan kuitenkin yksinomaan elinvoimaa ylläpitävänä tekijänä: hankkeiden rahoituksesta suuri osa on sellaista, mikä ei päättyisi Alavudelle muuten. Hankkeet luovat töitä ja työ tuo verotuloja. Lisäksi hankkeista jää aina jälki, joskus isompi ja toisinaan pienempi. Tarkastuslautakunnan näkökulmasta hanketoiminnan kategorinen kritiikki on helppoa ja halpaa populismia ja kannustaakin valtuutettuja ja kuntalaisia tutustumaan siihen, millaisia työllisyys- ja kehittämisvaikutuksia hankkeilla on ollut.

Tarkastuslautakunta on pistänyt merkille, että julkisen liikenteen vuorot vaikuttavat vähenevän koko ajan. Esimerkiksi Alavus - Virrat -välillä ei ole yhtään julkisen liikenteen vuoroa. Tarkastuslautakunta tiedostaa, ettei Alavuden kaupungilla ole paljon tehtävissä asian kanssa, mutta tilanne on hyvä huomioida. Alavuden kaupungin aktiivisuus junaliikenteen lisävuoroja selvittämisessä on ollut kiitettävää, tässä on ollut vastassa raideliikennettä operoivan VR:n laitteistopula.

8.2. Sivistyspalvelut:

Sivistyspalvelut muodostuu varhaiskasvatuksen, peruskoulutuksen, Alavuden lukion sekä nuorisopalveluiden ja kansalaisopiston kokonaisuudesta. Vuosi 2022 oli sikäli poikkeuksellinen, että vuoden aikana sivistysjohtajan tehtävää hoiti peräti kolme eri henkilöä viranhaltijan hakeuduttua muihin tehtäviin. Molemmat sivistysjohtajan virkaa tehneet henkilöt hoitivat tehtävänsä osoittaen asiantuntemusta ja perehtyneisyyttä ja näin ollen tarkastuslautakunnalle on näyttäytynyt, että toimialue pyöri ongelmitta myös poikkeuksellisen vuoden läpi. Tarkastuslautakunta toivottaa vuodenvaihteessa aloittaneen sivistysjohtaja Pauliina Niemen lämpimästi tervetulleeksi kaupunkiorganisaatioon ja odottaa jo innolla yhteistyötä.

Vuoden 2022 suuri ponnistus oli kouluverkkojärjestelmän ja kouluvierailujen läpi vieminen. Prosessi osoitti, että kuntalaisilla on korkea halu tulla kuulluiksi ja osallistua päätöksentekoon heille merkityksellisissä asioissa, ja tätä havaintoa olisi tärkeää hyödyntää myös jatkossa. Joulukuussa 2022 kaupunginvaltuusto päätti säilyttää kouluverkon ennallaan. Kouluverkon pysyminen kiinnittää kylien elinvoiman ainakin joidenkin vuosien ajaksi. Päätös kylähankkeesta tässä kohtaa on hyvä asia; kyliä tuetaan kehittämään omaa aktiivista toimintaansa, investointihankkeitaan ja viestintäänsä. Jatkossa voidaan arvioida hankkeen vaikutuksia kylien elinvoimaan ja houkuttelevuuteen.

Tarkastuslautakunnan mielestä on tärkeää, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi edes yksi harrastus ja Harrastamisen Suomen mallin mukainen Alavus harrastaa -toiminta tukee tätä tavoitetta. Lasten ja nuorten harrastustarjonta toteutuu eri toimijoiden yhteistyönä.

Tarkastuslautakunta on kuitenkin huolissaan, pystyvätkö kaikki oppilaat tasapuolisesti osallistumaan tarjolla oleviin harrastuksiin esimerkiksi koulukuljetusten sitovuuden vuoksi.

Edellisvuosien tavoin tarkastuslautakunta haluaa pitää esillä sivukyliä lukiolaisten haasteita päästä kouluun ja eritoten takaisin. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esille sivukylillä asuvien Alavuden yläkoululaisten paikoin äärimmäisen hankalat koulukyyditykset. Jos Alavudella täytyy tulla kouluun 15 minuutin todellisen matkan päästä yhdellä linja-auton vaihdolla, kaikki sivutiet kiertämällä, yli tunnin kestäväällä yhteydellä, niin suunnittelussa ei ole huomioitu koululaisen etua. Nuoren aivojen kehityksen kannalta on haastavaa, että he, joilla on koulukyyditysten suunnittelusta ja järjestelystä johtuen ajallisesti pisin koulumatka, joutuvat tulemaan kouluun aina klo 8.

Tarkastuslautakunnan mielestä tulisikin selvittää, olisiko mahdollista, että kuljetusoppilaiden koulu alkaisi klo 9.30.

Nuorisopalveluissa tehdään tärkeää, joskin hyvin huomaamattomaksi jäävää työtä yhteisten nuortemme ja Alavuden tulevaisuuden eteen. On tärkeää ymmärtää, että tällä työllä voi olla ratkaiseva merkitys siinä, säilyykö Alavus elinvoimaisena jatkossa - juhlapuheiden ”Nuorissa on tulevaisuus” -hokemasta syvempi ymmärryksen taso on se, että vaikuttamalla nuorten hyvinvointiin ja viihtyvyyteen 13-18 -vuotiaina vaikuttamme voimakkaasti myös siihen tunnesiteeseen, joka nuorelle syntyy kotipitäjää kohtaan, ja jonka perusteella nuori jonain päivänä tekee päätöksen siitä, minne rakentaa elämänsä. Tärkeää on silloin työn ja palveluiden ohella myös tunne: ”Alavus kohteli minua hyvin silloinkin, kun olin pahimmillani”. Tarkastuslautakunta haluaa asettaa nuorten puolelle ja pyytää kaikkia päätöksentekijöitä liittymään rintamaan.

Tarkastuslautakunta vieraili nuorisotila Kaktuksessa tapaamassa nuorisopalveluiden henkilökuntaa ja nuoria itseään. Nuoret toivovat tulevansa paremmin kuulluiksi päätöksenteossa, ja vaikka lautakuntiin on nimetty nuorisovaltuuston edustajat, olisi tarkastuslautakunnan mielestä aiheellista pohtia, miten tästä voitaisiin vielä ottaa askel eteenpäin nuorten osallistumisessa. Tarkastuslautakunta haastaa kaikki lautakunnat ottamaan nuorisojäsenet entistä paremmin huomioon ja pohtimaan, miten heillä olisi tervetullut ja hyvä olo lautakunnassa. Tarkastuslautakunta on myös ehdottomasti sitä mieltä, että kaupunginvaltuustoon tulisi myöntää nuorisovaltuuston edustajalle puheoikeus.

Sivistyspalveluiden rekrytoinnissa on edelleen haasteita ja on tehtävä töitä Alavuden kaupungin kehittämässä kiinnostavaksi työnantajaksi, etenkin toimissa, joissa on työvoimapulaa.

8.3. Tekniset palvelut:

Teknisten palveluiden tehtävänä on tuottaa ja hankkia tehokkaasti, taloudellisesti ja riittävästi palveluita laajalla tehtäväkentällä kuten kunnallistekniikassa, viher- ja virkistysalueilla, teillä ja rakennusten kunnossapidossa. Tehtävien asianmukainen hoitaminen vaatii tiivistä yhteistyötä kaupungin muiden palvelualuiden kanssa.

Viime vuonna on toteutettu kiinteistöjen saneerauksia ja parannettu niiden energiatehokkuutta. Ulko- ja katuvalaistuksessa on panostettu led-lamppujen vaihtoon ja saatu niistä jo hyvin säästöjä. Jätevedenpuhdistamolle on asennettu 120 aurinkopaneelia, mikä on merkittävä teko kestävän kehityksen mukaisiin toimintapoihin siirtymisen suuntaan. Uusissa kohteissa ja saneerausten yhteydessä energiatehokkuus ja kestävän kehityksen näkökulmat on alettu ottaa hyvin huomioon jo suunnitteluvaiheessa.

Tilapalveluita on kuormittanut kaupungin henkilöstön sijoittuminen moneen eri paikkaan; väistötiloihin on jouduttu tekemään muutostöitä ja on paljon edestakaista kulkemista eri kohteiden välillä. Lisäksi tulee vuokrakuluja. Sähkön hinnan huomattava nousu aiheutti sähkökulujen ja sitä kautta käyttökulujen talousarviosta ylittymisen.

Vuonna 2022 sota tuli Eurooppaan ja nosti pinnalle aivan uudenlaiset riskit. Alavuden kaupungin varautumissuunnitelma on vanhentunut ja tarkastuslautakunta esittää, että se tulisi päivittää mahdollisimman nopeasti. Viime vuodet ovat osoittaneet konkreettisesti, että mitä tahansa voi tapahtua ja että vakaat ajat maailmassa ovat toistaiseksi ohi.

Lisäksi tarkastuslautakunta mieltii, olisiko mahdollista selvittää sähkön tuottamista paikallisesti uusiutuvilla tuotantomuodoilla esimerkiksi mahdollisia kriisitilanteita varten turvaamaan kaupungin kriittisten kohteiden sähkönsaanti.

8.4. Ympäristöpalvelut:

Ympäristöpalveluiden palvelualue pitää sisällään kaavoituksen ja rakentamisen palvelut sekä ympäristönsuojelun. Palveluiden tuottamisen kannalta ja työmäärän tasaisemman jakautumisen kannalta on tärkeää, että toimintavuonna saatiin rekrytoitua maanmittausinsinööri ja kartoittaja. Riittäväillä resursseilla on merkittävä vaikutus kaupungin elinvoimaisuuden kannalta, jotta muun muassa yritystoiminnan ja rakentamisen luvitukset toimivat nopeasti ja tehokkaasti eikä silti jouduta jättämään suunnitelmallisuutta ja toimintojen kehittämistä vähemmälle panostukselle.

Toiminnassa merkittävänä työllistäjänä on vuonna 2022 ollut Alavuden keskustan kehittämishanke ja siihen liittyvät mittaus- ym. selvitystoimet. Palvelualueen hyvästä osaamistasosta kertoo se, että hankkeen tarpeisiin on pystytty vastaamaan ja siinä on vuoden aikana edetty nopeasti alkukartoituksista hyvinkin tarkkoihin suunnitelmaluonnoksiin.

Vuonna 2022 toteutettiin euron tonttikampanja, jossa myyntiin 11 omakotitonttia. Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa, onko kaupat johtaneet rakentamisen aloittamiseen ja miltä tonttikysyntä ja rakentamisinnostus on vaikuttanut kampanjan jälkeen.

8.5. Muut havainnot kunnan hallinnosta

Vuosi 2022 oli kaupunginvaltuustolle ja -hallitukselle ensimmäinen täysi vuosi tehtävissään. Voimakas uusiutuminen näkyy tietynlaisena päätöksenteon kulttuurimuutoksena, kun ryhmien sisällä on aiempaa moniäänisempää dialogia ja mielipiteet punnitaan aiempaa rohkeammin valtuustosalissa asti.

Valtuustokokousten striimit näemme hyvänä tapana lisätä päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja asukkaiden osallistumismahdollisuutta. Valtuuston kokouksia on parhaimmillaan seurannut suorana yli sata katsojaa ja joidakin kokoustallenteita on katsottu jopa 950 kertaa.

Keväällä 2022 järjestetty valtuuston laivaseminaari toimi asiasisällön lisäksi myös ryhmäyttämistilaisuutena yli valtuustoryhmien rajojen, ja siitä on tullut hyvää palautetta. Valtuuston päätöksenteon kannalta on tervettä, että on mahdollista muodostaa samoin ajattelevien ryhmittymiä puoluerajojen yli. Kaupunginvaltuustoa moititaan joskus pelkkänä kumileimasimena, mutta kun päätöksiä ei enää voida ryhmäkurilla lukita, lisää se myös kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia oman valtuutetun kautta.

Jonkin verran on näyttäytynyt, että tiedonkulussa hallitukselta valtuustoryhmiin on vielä puutteita. Tätä on tarkastuslautakunnan mielestä syytä tehostaa ryhmien sisällä. Tarkastuslautakunta on myös pyytänyt hallintojohtajaa käymään kaupunginhallituksen kanssa läpi julkisuusperiaatteet ja kuntalain mukaisen luottamushenkilön käyttäytymisvelvollisuuden, sillä kaupunginhallituksen kokoukset ovat suljettuja eikä niissä käydyistä keskusteluista ole syytä kuulla kaupungilta. Tarkastuslautakunta vetoaa paitsi hyvän hallintokäytännön mukaisuuteen myös hallituksen sisäisen luottamuksen tärkeyteen päätöksenteossa. Kuluvalla kaudella on edessä isoja ja tärkeitä päätöksiä ja jokaisen pitää voida luottaa kaveriin.

Alavuden kaupungin Hyvää ja kaunista -slogan ei ole tyhjästä temmattu vaan Alavudella on todella paljon asioita, joista voi olla ylpeä. Valitettavasti Alavudella on liikaa negatiivista puhetta, joka saa liikaa tilaa. Ikävä kyllä tähän osallistuvat myös luottamushenkilöt. Tarkastuslautakunta haluaa muistuttaa kaikkia siitä, että kaupunki on meidän yhteinen kotimme, joka ei tulevaisuudessa selviydy ellemme onnistu olemaan houkutteleva ja kutsuva vaihtoehto myös ulospäin. Viimeiset hetket alkaa puhua hyvää kaupungistamme, kavereistamme ja itsestämme on nyt.

Luottamushenkilöiden täytyy lopettaa toistensa ja viranhaltijoiden moittiminen ja maalittaminen. Kritiikki on voitava käydä läpi kahdenvälisesti ja rakentavasti. On syytä löytää yhtenäinen tahtotila; täytyy löytyä halua kehittää ja kehittyä, saada yhtenäisyyttä päätöksentekoon ja halu puhua arjessa positiivista.

9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tilintarkastaja on suorittanut ja raportoinut tarkastuslautakunnalle tilikauden aikaisen tarkastuksen tarkastussuunnitelman mukaisesti sekä antanut tilintarkastuskertomuksen suorittamastaan tarkastuksesta. Tilintarkastuskertomuksen mukaan kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti ja kirjanpito on hoidettu sitä koskevien säännösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä.

Tarkastuslautakunta luovuttaa arviointikertomuksen vuodelta 2022 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että **valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa värillisellä taustalla korostettuihin havaintoihin ja kehitysehdotuksiin.** Tarkastuslautakunta pyytää kaupungin palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja selvittämään niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta kiittää kaikkia kuulemisiin ja tarkastuslautakunnan työhön osallistuneita hyvästä yhteistyöstä. Kiitokset myös kaupungin koko henkilöstölle ja luottamushenkilöille tärkeästä työstä!

ALLEKIRJOITUKSET

Alavudella 26. toukokuuta 2023

Alavuden kaupungin tarkastuslautakunta

Nina Laitio
puheenjohtaja

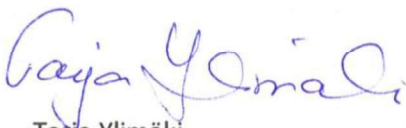

Jarmo Linna
varapuheenjohtaja

Jari Latvala
jäsen

Antti Mäkelä
jäsen

Tarja Ylimäki
jäsen

Alavuden kaupunki

PL 14

Torikatu 4, 63300

ALAVUS

Puh. 06 2525 1000

info@alavus.fi

www.alavus.fi

